



Міністерство освіти і науки України
**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

04074, Київ, Вишгородська, 19

Тел. 430-02-60, 430-43-90

e-mail: nenc@nenc.gov.ua

« _____ » _____ 2018 р. № _____
На № _____ від _____

**Короткий звіт про діяльність Національного еколого-натуралістичного
центру учнівської молоді у 2018 році**
(повна версія звіту на сайті НЕНЦ: www.nenc.gov.ua)

Протягом 2018 року Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України (далі – НЕНЦ) спрямовував роботу на вирішення наступних завдань:

- координацію науково-методичної, організаційно-масової та освітньої діяльності обласних, районних, міських закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку;
- впровадження сучасних педагогічних технологій у практику закладу позашкільної освіти, методичний супровід інноваційної діяльності;
- впровадження інноваційних форм освітньої діяльності у процесі формування патріотичної особистості;
- підвищення професійної компетентності педагогічних працівників закладів позашкільної освіти;
- аналіз та прогнозування діяльності профільних закладів позашкільної освіти, вивчення і поширення перспективного досвіду роботи профільних закладів позашкільної освіти;
- здійснення інтеграції науки та освіти шляхом залучення до організації освітнього процесу вчених галузевих інститутів НАН України і НАПН України.

У 2018 році позашкільна освіта еколого-натуралістичного напрямку здійснювалася у **130** еколого-натуралістичних центрах, станціях юних натуралістів та 5 філіях, 3 дитячих ботанічних садах, профільних відділах палаців і будинків творчості дітей та юнацтва.

Координатором діяльності цих закладів щодо реалізації завдань позашкільної еколого-біологічної освіти є НЕНЦ.

На жаль, протягом 2018 р. у результаті реорганізації шляхом злиття чи приєднання припинили діяльність 4 заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку, а саме:

- Гніванська міська станція юних натуралістів Вінницької області;
- Хустська районна станція юних натуралістів Хустської районної державної адміністрації Закарпатської області;

– Центр еколого-натуралістичної творчості Мелітопольської міської ради Запорізької області;

– Районна станція юних натуралістів Голопристанської районної ради Херсонської області.

На сьогодні залишаються нерозв'язаними наступні проблеми: недотримання місцевими органами влади й управління освітою Закону України «Про позашкільну освіту» щодо збереження і розширення мережі закладів позашкільної освіти; поступове скорочення кількості гуртків і творчих об'єднань, а відтак і дітей, які навчаються у позашкільних навчальних закладах всіх без винятку регіонів України; незадовільне матеріально-технічне забезпечення позашкільної освіти місцевих рівнів (особливо районних і сільських).

Проте у 2018 р. є і позитивна динаміка щодо забезпечення умов на здобуття позашкільної освіти різними шляхами, зокрема: створення нових закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю через організацію роботи філій. Так, у Дніпропетровській області рішенням Дніпропетровської обласної ради (дванадцята сесія сьомого скликання) прийнято рішення про надання згоди на створення філії «Шафран» Дніпропетровського КЗО «ОЕНЦДУМ».

2018 рік став знаковим роком для позашкілля України. Це рік — 100-річчя позашкільної освіти в Україні.

З метою відзначення 100-річчя позашкільної освіти в Україні НЕНЦ ініціював проведення Всеукраїнського фестивалю дитячої творчості на Волині. Серед організаторів заходу: НЕНЦ, Волинський обласний еколого-натуралістичний центр за підтримки та сприяння Волинської обласної державної адміністрації. Захід був проведений 16 – 18 травня у Луцьку за участі понад 3 тисяч учнів, гостей з різних куточків України.

Програма фестивалю включала роботу експозиції «Позашкілля України», позашкільного містечка «Дивосвіт природи», гала-концерт кращих дитячих колективів «Дивосвіт дитячих талантів», дискусійної панелі «Громада і позашкільна освіта: співпраця для забезпечення якості освіти». Крім того, у Центральному парку Луцька проходили численні заходи: квест, майстер-класи, функціонувало містечко майстрів за усіма напрямками позашкільної освіти.

Центральною подією фестивалю стало проведення першого Всеукраїнського молодіжного хакатону «XREALITYHACK 2018», який показав шлях дитини від першого гуртка до наукового дослідження.

Фестиваль засвідчив, що в сучасних умовах позашкільна освіта у загальній системі вільного часу забезпечує дітям доступ до тих культурних, духовних, екологічних цінностей, які, з одного боку, не вивчають у школі, а з іншого – конкретизують та розширюють, поглиблюють, інтегрують знання й уміння, орієнтують учнівську молодь на застосування знань та відпрацювання умінь у практичній діяльності.

Протягом звітнього періоду НЕНЦ організував роботу понад 7,6 тис. творчих учнівських об'єднань за 69 профілями, які працюють на базі

обласних, районних та міських еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів).

Для учнівської та студентської молоді в НЕНЦ щорічно проводяться понад 53 організаційно-масових заходи (очного-заочного типу). Охоплення дітей та учнівської молоді становить понад 140,5 тис. осіб на рік.

Серед найважливіших пріоритетів освітньої діяльності НЕНЦ ключові позиції зберігає громадянське та національно-патріотичне виховання. Формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації проходить основною канвою через науково-методичну і освітню роботу НЕНЦ.

➤ **Напрямок «Ініціативи Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, які запроваджені у 2018 р.»**

НЕНЦ МОН України сприяє активному впровадженню сучасних педагогічних технологій, інноваційних науково-педагогічних проєктів, забезпечує науково-методичний та навчально-методичний супровід діяльності закладів позашкільної освіти, які вже сьогодні працюють в інноваційному режимі, створюють інноваційне освітнє середовище і розробляють нові моделі організації освітнього процесу.

Освітній процес

Всеукраїнський турнір юних хіміків імені академіка В. В. Скопенка — індивідуальне змагання учнів 9-11-х класів закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Організатори: НЕНЦ, хіміко-технологічний факультет Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені І. Сікорського», хімічний факультет Київського національного університету ім. Т. Шевченка та агробіологічний факультет Національного університету біорізноманіття і природокористування України, за підтримки Союзу хіміків України. Основною метою Турніру є надання можливості учнівській молоді спробувати свої сили у вирішенні дослідницьких, експериментальних, практичних завдань з хімії, отримати порівняльну оцінку своїх знань і умінь.

Очікувані результати: вироблення в учасників турніру розуміння суспільної потреби у необхідності дальшого розвитку хімічної науки і промисловості, ставлення до хімії як до можливої галузі майбутньої професійної діяльності; розвиток дослідницької компетентності юних хіміків.

Перший Всеукраїнський молодіжний хакатон «XREALITYHACK 2018» проведено в Луцьку у рамках програми Всеукраїнського фестивалю дитячої творчості, присвяченого 100-річчю позашкільної освіти України.

Організатори: НЕНЦ і Волинський обласний еколого-натуралістичний центр за підтримки та сприяння Волинської обласної державної адміністрації.

Захід продемонстрував шлях дитини від першого гуртка до наукового дослідження. Понад 40 учасників з різних областей України, об'єднані у 9 команд, з допомогою менторів (професійних екологів, фізиків, біологів,

хіміків та бізнесменів) набували досвіду застосування здобутих знань для вдосконалення власних наукових розробок, що сприяло формуванню компетентностей особистості як здатності реалізовувати себе на основі знань, умінь, навичок, цінностей, спрямовують учнівську молодь на практико-орієнтовану діяльність.

Всеукраїнський юннатівський природоохоронний рух «Зелена естафета» був запроваджений з метою поширення практичної природоохоронної роботи в закладах загальної середньої та позашкільної освіти, залучення учнівської молоді до оздоровлення стану довкілля, формування життєвих компетентностей особистості у контексті ідей сталого розвитку суспільства.

22–24 травня НЕНЦ спільно з КЗ «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради» за підтримки Українського товариства охорони природи провели фінальний етап Всеукраїнського юннатівського природоохоронного руху «Зелена естафета» 2017-2018 навч. р.

Учасники — команди закладів загальної середньої та позашкільної освіти – переможці обласних етапів юннатівського природоохоронного руху «Зелена естафета», виступили з творчими звітами за напрямками:

- Практична природоохоронна робота з покращення стану довкілля.
- Природоохоронна просвіта (діяльність та заходи до Міжнародного дня Землі, Дня довкілля та Дня охорони навколишнього середовища, робота юнацьких секцій охорони природи).
- Природоохоронна освіта (на екологічних стежках, на територіях природно-заповідного фонду, в учнівських лісництвах тощо).

Також були проведені індивідуальні змагання на звання кращого природоохоронця з моніторингу навколишнього природного середовища під орудою викладачів Черкаського державного технологічного університету, складання тестових завдань кожним учасником фіналу.

Очікувані результати: формування екологічної компетентності учасників заходу в процесі природоохоронної та пропагандистської діяльності.

Всеукраїнський щорічний конкурс «Скажи: «Пластику – НІ! Зеленому майбутньому – ТАК!» - 2018 – започаткували НЕНЦ та Благодійна організація «Благодійний фонд Лелекера».

Метою конкурсу є розвиток екологічної самоосвіти, формування екологічної культури у молодого покоління, підтримка і розвиток еко-волонтерства, формування взаємозв'язку між діями екологічного спрямування, громадянською активністю та благодійністю.

Учасниками конкурсу є вихованці закладів дошкільної, позашкільної та учні загальної середньої освіти.

Очікувані результати: формування екодружнього стилю життя молодого покоління, відмова від придбання виробів із пластику, перехід на екологічно безпечну упаковку.

Конкурс «Гуманне ставлення до тварин» серед учнів 7–11 класів закладів загальної середньої та позашкільної освіти провели НЕНЦ МОН України спільно з Благодійною організацією «Благодійний фонд «Щаслива лапа».

Мета заходу — популяризація та пропедевтика гуманного ставлення до тварин у суспільстві, насамперед серед учнівської молоді.

Очікувані результати: формування гуманного ставлення до тварин у дітей та молоді, набуття практичних навичок в етичному ставленні до тварин, поповнення корпусу волонтерів з числа учасників конкурсу.

Науково-освітній проект «Вчителі та учні беруть участь в екологічному моніторингу Антарктиди» в рамках Міжнародного наукового проекту «Дослідження стану виводкових колоній пінгвінів *P. raria* та *P. Adeliae* в підрайоні ККАМЛР 48.1 з використанням мережі фотокамер CEMP (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program)» започаткували НЕНЦ МОН України спільно із Національним антарктичним науковим центром з метою отримання досвіду роботи в міжнародному науковому проекті та долучення до зусиль світової науки задля збереження живої природи на планеті.

За результатами ознайомлення з поведінковими реакціями пінгвінів у гніздових колоніях (на основі інформації з фотокамер, встановлених у місцях гніздування пінгвінів на островах поблизу станції «Академік Вернадський») отримані дані будуть зведені до єдиної бази даних Національного антарктичного наукового центру та статистично оброблені вченими. Результатом має бути динамічна модель гніздових колоній *P. raria* та *P. adeliae* і схема зміни гніздового ареалу під впливом кліматичних змін з 1905 року (архіпелаг Вільгельма), а також доповнена систематизована база даних щодо хронології розмноження та репродуктивної успішності пінгвінів *P. raria* і *P. adeliae*. Дані проведеної наукової роботи будуть використані у програмі моніторингу та прогнозування обсягів криля (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program – CEMP) Наукового комітету Комісії зі збереження морських живих ресурсів Антарктики (Comission on Conservation Marina Living Resources – CCAMLR).

Методична діяльність

Розширена Всеукраїнська рада «Позашкільна освіта в умовах децентралізації» (11 травня цього року).

Серед учасників заходу: представники Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, голови об'єднаних територіальних громад, директори обласних еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів).

Мета заходу: визначення нового формату функціонування системи позашкільної освіти, збереження її мережі в умовах децентралізації та стратегії розвитку, виконуючи своє статутне завдання як координаційно-методичного центру позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку в Україні.

Обговорювалися питання:

- розгляд перспектив розвитку позашкільної освіти в умовах реформування системи освіти, децентралізації та суспільних викликів;
- збереження та розвиток мережі закладів позашкільної освіти в умовах децентралізації;
- шляхи співпраці органів влади, освітніх, наукових і громадських організацій у вирішенні нагальних проблем позашкільної освіти;
- матеріально-технічне забезпечення та фінансування позашкільної освіти;
- взаємодія інститутів громадянського суспільства і закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку;
- позашкільна освіта: призначення й доступність у найближчій перспективі.

Участь в обговоренні питань ради взяли Красняков Є. В., головний консультант Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти; Пилипенко В. П., перший заступник голови партії «Відродження», кандидат юридичних наук, народний депутат України; Петренко О. В., голова правління Українського молодіжного аерокосмічного об'єднання (УМАКО) «Сузір'я», народний депутат України III і IV скликання.

Очікувані результати: в умовах децентралізації в Україні, переходу до нового територіального устрою, збільшення ролі громади і місцевої влади посиляться тристороння співпраця закладів позашкільної освіти, місцевої влади і громадськості у розвитку позашкільної еколого-біологічної освіти щодо забезпечення доступності дітей.

Проект професійного розвитку — толока позашкільників започатковано у 2018 році Центральним інститутом післядипломної педагогічної освіти УМО НАПН України та НЕНЦ як альтернативна форма підвищення кваліфікації для освітян у міжкурсний період, організована на засадах партнерської взаємодії, діалогу, дискусій, обговорення, ділових ігор тощо.

У цьому році проведено толоку за темою: «Особистісна зрілість управлінця закладу позашкільної освіти в умовах освітніх трансформацій». Учасники: керівники та методисти закладів позашкільної освіти, викладачі та методисти ШПО, методисти методичних центрів (кабінетів) із різних регіонів України.

Програма заходу включала проведення: експертної сесії «Актуальні питання розвитку позашкільної освіти»; практичного заняття «Особистісна зрілість управлінця позашкільного закладу в умовах освітніх трансформацій»; квесту «У пошуках козацьких скарбів»; дискусійного майданчика «Що нового в НУШ?».

Очікувані результати: становлення особистості управлінця як професіонала високого класу, громадянина суспільства, ініціативного, винахідливого керівника закладу позашкільної освіти, здатного творчо підходити до складних проблемних ситуацій в умовах системних змін.

Семінар-практикум для керівників гуртків аграрного профілю «Національні і світові інформаційні ресурси із сільськогосподарської та

лісогосподарської тематики. Нові моделі наукових комунікацій та професійного спілкування», проведений НЕНЦ на базі Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН України, сприяв формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності керівників гуртків аграрного профілю.

Очікувані результати: здатність оперувати інформаційними ресурсами мережі Інтернет ННСБ НААН України, володіння навичками роботи з базами даних та бібліотечними ресурсами онлайн, здатність застосовувати комп'ютерні технології з метою вдосконалення професійної діяльності.

Модернізація змісту навчальних програм еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль

Надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»:

- Збірнику навчальних програм еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль / під загальною редакцією В. В. Вербицького (лист МОН від 11.06.2018 № 1/11-6201);

- Збірнику навчальних програм еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль / під загальною редакцією В. В. Вербицького (лист МОН від 18.09.2018 № 1/11-9909).

Загальною метою оновлених навчальних програм є формування ключових компетентностей особистості, створення умов для творчої самореалізації і професійного самовизначення молоді засобами поглибленої біологічної освіти. Акцент у навчальних програмах зміщується з галузі знань в царину особистого ставлення і ціннісних орієнтацій.

Для гуртків дитячих закладів оздоровлення та відпочинку підготовлені навчальні програми з позашкільної освіти «Лікарські рослини», Юні гідробіологи», «Юні зоологи».

Всього розроблено 64 навчальні програми еколого-натуралістичного напрямку, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» у 2018 р.:

програм початкового рівня – 22;

програм основного рівня – 28;

програм вищого рівня – 14.

«Великий педагогічний колоквіум» започаткував НЕНЦ з метою широкого суспільного обговорення інноваційних тенденцій у методиці викладання біології в закладах загальної середньої освіти. У рамках колоквіуму проведено:

- обговорення шляхів модернізації методики викладання біології в школі з урахуванням змісту нових навчальних програм;

- майстер-класи з авторських методик викладання біології.

Очікувані результати: впровадження інновацій методики викладання біології в освітній процес.

Освітня діяльність з дітьми та учнівською молоддю

Протягом 2018 р. педагогічний колектив НЕНЦ провів понад 53 організаційно-масових заходи (очного-заочного типу) з дітьми та учнівською молоддю — із них 31 захід очного типу.

НЕНЦ є засновником та організатором щорічних різноманітних всеукраїнських конкурсів, акцій, експедицій, зокрема: Всеукраїнського конкурсу винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку, Всеукраїнського конкурсу "Юний селекціонер і генетик", Всеукраїнського конкурсу досягнень юних зоологів і тваринників, Всеукраїнського чемпіонату з інформаційних технологій «Екософт», Всеукраїнського конкурсу «ІнтелЕко-Україна», Всеукраїнського форуму учнівської та студентської молоді «Дотик природи», Всеукраїнських експедиційно-польових зборів команд юних екологів і натуралістів за основними профілями еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти (екологія, ботаніка, зоологія), Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів, Всеукраїнського зльоту учнівських лісництв загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів, Всеукраїнського конкурсу «Земля – наш спільний дім», Всеукраїнського конкурсу дослідницько-експериментальних робіт із природознавства «Юний дослідник», Всеукраїнського юнацького фестивалю «В об'єктиві натураліста», Всеукраїнського фестивалю «Україна-сад», Всеукраїнського конкурсу з квітникарства та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна», Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну «Квіткові килими», III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України (відділення екології та аграрних наук), III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України (відділення хімії та біології), Всеукраїнських турнірів юних натуралістів та хіміків, Всеукраїнської літньої Стартап-Школи «StartChemist», Всеукраїнського форуму юних екологів, Всеукраїнського форуму учнівських трудових об'єднань, Всеукраїнського молодіжного хакатону «XREALITYHACK 2018», Всеукраїнського юннатівського природоохоронного руху «Зелена естафета», Всеукраїнського конкурсу «Світ дитячої вишиванки», Всеукраїнської інтернет-олімпіади «Крок до знань», Міжнародного пленеру з лозоплетіння тощо.

Для вирішення завдань допрофільної підготовки, соціальної інтеграції та професійного самовизначення учнів, на базі НЕНЦ продовжувала роботу Природнича школа учнівської молоді. Навчання у Школі здійснюється у наукових відділеннях за напрямками: природничий (із секціями біології, хімії, біоінформатики тощо); аграрний (із секціями агрономії, садівництва, лісознавства, бджільництва, ветеринарії тощо); декоративно-прикладний (із секціями народних ремесел, флористики та фітодизайну тощо); людинознавчий (із секціями психології, соціології, медицини тощо); наукових стажувань тощо.

Викладачами Школи є співробітники провідних вишів та галузевих інститутів НАН України. Вони підтримують постійний зв'язок з учнями. Дистанційно молодь опрацьовує теоретичний матеріал, виконує практичні завдання, перевіряє рівень знань за допомогою тестів. Завдяки цьому молодь здобуває якісну освіту, набуває досвіду проведення наукових досліджень у

галузі біології та аграрних наук. Навчання здійснюється за семестровою системою: з 12 по 16 березня 2018 року — весняна сесія, з 22 по 26 жовтня 2018 року – осіння. Наразі здобувають освіту – 85 учнів з різних регіонів України.

Серед організаційно-масових заходів із дітьми та учнівською молоддю заслуговує на увагу проведення таких заходів:

- профільних оздоровчих змін на базі Державного підприємства "Український дитячий центр "Молода гвардія", Всеукраїнського зльоту юних дослідників-природознавців (на базі Всеукраїнського профільного табору оздоровлення та відпочинку «Юннат»);
- збору переможців та призерів Всеукраїнської інтернет-олімпіади «Крок до знань – 2018» та Всеукраїнської літньої Стартап-Школи «StartChemist»;
- першого Всеукраїнського молодіжного хакатону «XREALITYHACK 2018»;

Під час проведення Всеукраїнської літньої Стартап-Школи «StartChemist» (11-15 червня 2018 року), на базі Всеукраїнського профільного табору «Юннат» здобували освіту учасники всеукраїнських та міжнародних конкурсів хімічного профілю. Науково-педагогічні працівники хіміко-технологічного факультету НТУУ «КПІ ім. І. Сікорського», Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України, хімічного факультету КНУ ім. Т. Шевченка провели цикл практикумів з неорганічної хімії, синтезу та властивостей координаційних сполук, хроматографії, мас-спектрометрії тощо на базі хімічних лабораторій.

Особливо ефективною стала співпраця наукових установ, аграрного бізнесу, закладів позашкільної і вищої освіти у проведенні профорієнтаційної роботи серед молоді та відповідна допрофесійна підготовка молоді. Після завершення програми всі учасники Стартап-Школи «StartChemist» отримали сертифікати.

Залученню старшокласників до винахідницької та дослідно-експериментальної роботи сприяють проведення конкурсів: Всеукраїнського конкурсу «Юний селекціонер і генетик», Всеукраїнського конкурсу юних зоологів і тваринників, Всеукраїнського конкурсу «Інтел Еко-Україна», Всеукраїнського конкурсу молодіжних проектів з енергоефективності «Енергія і середовище», Всеукраїнського чемпіонату з інформаційних технологій «Екософт-2018», III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України (відділення екології та аграрних наук), III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України (відділення хімії та біології), Всеукраїнського форуму учнівської та студентської молоді «Дотик природи», Всеукраїнської екологічної олімпіади наукових проектів з охорони довкілля «DreamEco». Наймасштабнішими серед них є Всеукраїнський конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку для різних вікових категорій. Мета заходів – підтримка творчої діяльності дітей і молоді в галузях природознавства, винахідництва та

раціоналізаторства. У рамках конкурсів проводяться тренінги, семінари, майстер-класи з природничих наук. Завдяки цьому в учасників заходів формується науковий світогляд, виникає бажання реалізувати себе в науці.

Учасниками Всеукраїнського біологічного форуму учнівської та студентської молоді «Дотик природи» стали 180 учнів закладів загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти і студентів природничих факультетів вищих закладів освіти з різних регіонів України. Фіналісти представляли наукові проекти в категоріях: анатомія і фізіологія людини, ботаніка, екологія та проблеми довкілля, енергозберігаючі технології, зоологія, мікробіологія, науки про Землю (географія, геологія), психологія та охорона здоров'я, фізика і астрономія, хімія і біохімія.

Юні зоологи захищали свої роботи на факультеті тваринництва та водних біоресурсів Національного університету біоресурсів і природокористування, зустрілися з відомими вченими, відвідали кафедри і наукові лабораторії, побували в Музеї анатомії.

22-24 травня 2018 року на базі НЕНЦ проведено фінальний етап Всеукраїнського конкурсу дослідницько-експериментальних робіт з природознавства «Юний дослідник» для дітей 9-11 років. 63 представники з різних областей України захищали свої дослідницько-експериментальні роботи в секціях: «Я і природа», «Рослини навколо нас», «Тваринний світ», «Охорона здоров'я», «Народознавство, краєзнавство».

20-22 березня 2018 року за підтримки ТОВ «УкрХімАналіз» було проведено командне змагання учнів 6-9 класів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів освіти у вмінні вирішувати дослідницькі природничо-наукові проблеми – IV Всеукраїнський турнір юних натуралістів.

У фіналі Турніру взяли участь 8 команд, які представляли Вінницьку, Дніпропетровську, Одеську, Сумську, Харківську та Чернігівську області.

Серед виїзних форм навчально-виховної роботи з комплексного вивчення природи, які здійснюються на об'єктах природно-заповідного фонду України: екологічні експедиції, походи, польові практики.

З цією метою проводяться щорічні Всеукраїнські експедиційно-польові збори команд юних екологів і натуралістів за основними профілями еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти (екологія, ботаніка, зоологія):

- 05-07 червня 2018 р. на базі Івано-Франківського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді та Карпатського національного природного парку проведено *Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних екологів*. 17 команд з 17 областей України під керівництвом працівників Карпатського національного природного парку провели комплексні наукові дослідження біологічного різноманіття Карпатського національного природного парку, польовий практикум за темою: «Екологічний моніторинг на природоохоронних територіях» за двома модулями «Дослідження фауни Карпатського національного природного парку» та «Дослідження флори Карпатського національного природного парку»; навчальні екскурсії по території парку; відвідали екотуристичний

візитцентр, вольєрне господарство тощо. Команди-учасники представили звіти-презентації про проведені протягом року експедиції, походи, польові практики на природоохоронних територіях своєї області, взяли участь у фотовиставці «Екологічний моніторинг на природоохоронних територіях свого регіону» та продемонстрували свої знання під час захисту польового практикуму.

- 06-08 червня цього року на базі об'єктів природно-заповідного фонду Миколаївської області НЕНЦ спільно з Миколаївським обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді був проведений *VII Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних ботаніків* за участі команд із 14 областей України. Учасники експедиційно-польового збору презентували дослідницькі роботи, ознайомилися із степовою рослинністю Регіонального ландшафтного парку «Тилігульський», вивчали вплив умов зовнішнього середовища на рослинні угруповання, набули навичок спостережень за функціонуванням фітоценозів.

- З 12 до 14 червня 2018 р., з метою активізації природоохоронної діяльності, залучення учнівської молоді до зоологічних досліджень, поліпшення ефективності роботи в гуртках еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти, НЕНЦ спільно з Департаментом освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації, КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» та ГО «Фельдман Екопарк» провели *VI Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних зоологів*. У заході взяли участь 19 команд юних зоологів з 15 регіонів України з числа учасників науково-дослідних експедицій, які мають досвід практичної роботи із зоології. Юні зоологи провели наукові дослідження тваринного світу Слобожанщини, ознайомилися з діяльністю Центру реабілітації рукокрилих Feldman Ekopark, здійснили польові практикуми з орнітології, охорони дикої фауни та ентомології тощо. Учасники Збору презентували свої дослідницькі роботи із зоології, над якими вони працювали протягом року, представили фотографії на фотовиставку «Червонокнижні тварини рідного краю».

З метою формування в молоді екологічної культури засобами кіно- та фотомистецтва, НЕНЦ спільно з КЗ «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради 29-31 травня 2018 року провели фінальний етап *Всеукраїнського юнацького фестивалю «В об'єктиві натураліста – 2018»* на тему: «Рациональне природокористування». Змагання проходили у чотирьох номінаціях: краща фоторобота, кращий слайд-фільм, кращий відеоролик, кращий відеофільм.

29-31 травня 2018 року у м. Києві НЕНЦ спільно з КЗ Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини» провели фінальний етап *Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти «Земля – наш спільний дім»* за участі представників з 22 областей України. Учасники конкурсу представили на розсуд журі результати своєї творчості, які розкривають актуальні проблеми збереження природи, якості довкілля та збалансованого розвитку людства на тему: «Рациональне природокористування».

Формування допрофесійної компетентності вихованців, учнів, слухачів здійснюється через організацію роботи учнівських лісництв, учнівських виробничих бригад, навчально-дослідних земельних ділянок, навчально-дослідних тваринницьких комплексів, а також проведення профільних очно-заочних масових заходів, а саме:

- з 26 по 28 вересня 2018 року на базі Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю за підтримки державних лісгосподарських підприємств і закладів освіти Сумської області проведено XII Всеукраїнський зліт учнівських лісництв закладів загальної середньої та позашкільної освіти — щорічний підсумок роботи учнівських об'єднань з лісівництва, що поєднує компоненти профорієнтації, технологічної підготовки, навчально-дослідницької діяльності. Цьогорічні змагання представляли 23 команди з різних областей України.

- 11-13 вересня 2018 року НЕНЦ спільно з Тернопільським обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді провели II етап Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань. Учасниками Зльоту стали юні аграрії та педагоги з 18 областей України. Відповідно до програми зльоту проведено виставку «Щедрість рідної землі», захист науково-дослідницьких робіт, творчий звіт учнівських виробничих бригад та трудових аграрних об'єднань старшокласників, педагогічних читань керівників делегацій «Компетентнісний підхід у роботі учнівських аграрних об'єднань та їхня роль у професійній орієнтації школярів».

Під час екскурсії до компанії «Агропродсервіс» (с. Настасів, Тернопільський район) учасники Зльоту побачили втілення в життя ідеї повного циклу сільськогосподарського виробництва – від власного насінневого заводу до готової продукції.

- 3-5 жовтня цього року на базі НЕНЦ проведено VII Всеукраїнський фестиваль «Україна-сад» за підтримки ТОВ «Водоспад – професійний садовий інструмент», Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка Національної академії наук України, редакції журналу «Нескучный сад». Участь у фінальному етапі Фестивалю взяли команди закладів освіти з 10 областей України. Відповідно до програми заходу проведено: виставку-презентацію науково-дослідницьких та виробничих досягнень у садівництві; майстер-класи; науково-практичну конференцію «Симиренківські читання», традиційну посадку саджанців у плодовому саду «Україна-сад».

- з 15 по 17 травня 2018 року НЕНЦ провів Всеукраїнський конкурс з квітництва та ландшафтного дизайну “Квітуча Україна”. Команди-учасниці з 14 областей України (переможці відбіркового етапу) презентували проекти з квітництва та ландшафтного дизайну. Гран-прі конкурсу здобула команда КЗ «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради Рівненської області, тема проекту - «Задзеркалля»;

- з 17 до 19 вересня цього року НЕНЦ провів фінальний етап Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну «100 славних років Позашкільно». Учасниками стали команди-переможці відбіркового етапу з 13

областей України. Юні флористи та фітодизайнери втілювали свої проекти у двох номінаціях: “Квіткові килими” та “Флористична скульптура”. У номінації «Квіткові килими» перемогли вихованці гуртка Івано–Франківської міської дитячої екологічної станції з проектом «Станіславська мармуляда».

Упродовж року проведені профільні заочні всеукраїнські конкурси: Всеукраїнський конкурс навчально-дослідних земельних ділянок (НДЗД); Всеукраїнський конкурс-огляд «Дивовижна теплиця» тощо.

16 вересня до Міжнародного дня захисту озонового шару в НЕНЦ відбулась тематична зустріч з дітьми за підтримки Департаменту з питань зміни клімату і збереження озонового шару Міністерства екології та природних ресурсів України, Сектору екології та природокористування Програми розвитку ООН в Україні, ДУ «Національний антарктичний науковий центр» Міністерства освіти і науки України, аналітичної групи Національного центру управління та випробувань космічних засобів Державного космічного агентства України.

Когорту підлітків представляли понад 100 юних екологів – вихованців Центру, а також учнів шкіл Подільського і Оболонського районів, представників секції «Екології та аграрних наук» Київського територіального відділення МАН України.

З метою екологічного, природоохоронного і естетичного виховання учнівської молоді та залучення до громадського руху за збереження від порубок дерев хвойних порід і поширення досвіду цієї діяльності, серед молоді НЕНЦ з 20 грудня 2017 року по 20 січня 2018 року проведена традиційна щорічна новорічно-різдвяна виставка “Новорічна композиція”. На виставці демонструвались більше 750 учнівських робіт з усіх куточків України, виконаних у різних техніках та з найрізноманітніших матеріалів.

З 1 по 20 квітня 2018 року НЕНЦ провів заочний Всеукраїнський родинний конкурс «Український коровай». До конкурсу долучилися понад 300 учасників: родинні колективи, учні та учнівські колективи закладів позашкільної і загальної середньої освіти різних регіонів України та м. Києва.

Кращі роботи учасників конкурсу експонуються в Народному музеї хліба НЕНЦ, надруковані в журналі для дітей та юнацтва «Паросток», у газеті «Юний натураліст».

З метою розвитку дослідницької роботи в закладах загальної середньої та позашкільної освіти України, розвитку мережі гуртків сільськогосподарського напрямку, виявлення і розповсюдження кращого досвіду, нових напрямів в організації роботи на навчально-дослідних земельних ділянках, протягом 2018 року НЕНЦ організував проведення всеукраїнських заочних конкурсів: «Плекаємо сад», «Дослідницький марафон», «Кролик», «Юннатівський зеленбуд».

Зростає зацікавленість учнівської молоді до Всеукраїнського конкурсу молодого меду та турніру «Юний бджоляр». Захід проводився за підтримки Спілки пасічників України.

Серед трудових акцій:

- щорічна Всеукраїнська трудова акція "Парад квітів біля школи": передбачає активізацію роботи закладів освіти з покращення стану зовнішнього озеленення; спрямування зусиль на спільні практичні дії з оздоровлення навколишнього середовища та благоустрою прилеглої території; впорядкування території закладів соціальної сфери; залучення дітей та підлітків до розробки проектів озеленення закладів освіти і практичне впровадження цих проектів.

- Всеукраїнський конкурс-огляд внутрішнього озеленення приміщень навчальних закладів «Галерея кімнатних рослин»: проводиться з метою покращення стану внутрішнього озеленення загальноосвітніх і позашкільних закладів освіти, створення колекцій кімнатних рослин, збагачення їхнього видового складу; розробки планів та проектів озеленення приміщень закладів освіти.

Проводились традиційні природоохоронні конкурси, акції: «День Землі», «День довкілля», «До чистих джерел», «Ліси для нащадків», «Птах року», «Годівничка», «День зустрічі птахів», заочний конкурс дитячого малюнка «Зоологічна галерея», Всеукраїнський заочний конкурс робіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україна!», «Вчимося заповідати» тощо.

20 січня цього року у павільйоні виставкового центру КиївЕкспоПлаза спільно з Всеукраїнською асоціацією голубівників проведено національну виставку голубів під гаслом «Голуб – птах миру-2018». Мета заходу: проведення змагання між окремими голубівниками і відбір найкращих екземплярів голубів у кожній породі; передача досвіду від старшого покоління молодшому; залучення молоді до науково-дослідницької діяльності в галузі голубівництва та популяризація голубівництва серед широких верств населення.

З експозицією виставки ознайомила значна кількість відвідувачів. Серед почесних гостей виставки – генерал армії України Леонід Деркач.

➤ **Напрямок «Інтеграція позашкільної освіти в європейський та світовий освітній простір»**

Досягнення учнівської молоді у міжнародних конкурсах та програмах, в яких НЕНЦ пройшов афіліацію протягом 2018 року.

З метою залучення обдарованої учнівської молоді в галузі природничих наук до участі у міжнародних заходах, протягом 2018 року педагогічний колектив НЕНЦ провів потужну роботу щодо підготовки та організації участі українських команд у фіналах восьми міжнародних конкурсів і одній міжнародній програмі (Міжнародна науково-освітня програма GLOBE).

З метою підготовки українських команд для участі у фіналах міжнародних конкурсів, на базі НЕНЦ була організована Всеукраїнська школа з підготовки учасників міжнародних конкурсів.

Результати участі:

1. XXII Білоруська конференція-конкурс учнівських робіт дослідницького характеру з астрономії, біології, інформатики, математики, фізики і хімії була проведена з 23 по 25 лютого 2018 року у м. Мінськ під егідою Міністерства освіти Республіки Білорусь на базі Мінського

державного обласного ліцею та за підтримки Білоруського державного університету.

Україну представляли шість школярів, переможці заочного відбіркового етапу, який провів НЕНЦ МОН України.

За результатами XXII Білоруської конференції — три призові нагороди, три – заохочувальні відзнаки:

I місце

Миронець Артем, учень 10 класу КЗ Сумської обласної ради «Сумська обласна гімназія-інтернат для талановитих та творчо обдарованих дітей». Категорія «Біологія». Тема роботи «Копрофільні аскоміцети національного природного парку «Деснянсько-старогутський» та прилеглих територій».

II місце

Пономарьов Володимир, учень 9 класу гімназії № 1 м. Чорноморська Одеської області. Категорія «Біологія». Тема роботи «Розробка мікробного препарату для утилізації пластикових відходів».

III місце

Командний проект: **Іваніченко Олександр**, учень 10 класу «Спеціалізованої школи – загальноосвітньої школи I-III ступенів» Одеської міської ради Одеської області, та **Бондаренко Адріана**, учениця 9 класу Одеського навчально-виховного комплексу «Морський ліцей – ЗОШ №24 I-III ступенів» Одеської міської ради Одеської області. Категорія «Інформатика». Тема роботи «Комп'ютерна модель терморегуляції квіткової маточки – програма «BioNA-2».

2. Міжнародний конкурс «INFOMATRIX – 2018»

Починаючи з 2010 р. Україна виступає повноправною країною-учасницею INFOMATRIX. Організатором національного етапу конкурсу виступає НЕНЦ МОН України.

Україна взяла участь у фіналі Міжнародного конкурсу комп'ютерних проектів серед учнівської та студентської молоді «INFOMATRIX -2018», який проходив у Бухаресті (Румунія) в період з 10 по 13 травня 2018 р. Україну представляли 13 учасників (серед 43 країн із 339 проектами) з індивідуальними проектами, які перемогли в національному суперфіналі.

Результати участі у конкурсі української команди вражають: гран-прі, дві золоті медалі, дві – срібні, сім – бронзових медалей.

Гран-прі та ЗОЛОТА МЕДАЛЬ

Категорія "Програмування"

Ігор Меліхов, учень 11 класу спеціалізованої загальноосвітньої середньої школи № 1 з поглибленим вивченням іноземних мов міста Чернігова з авторською розробкою «NIDE».

ЗОЛОТА МЕДАЛЬ

Категорія "Гонки дронів"

Isa Nafieiev, учень школи Meridian International School.

СРІБНА МЕДАЛЬ

Категорія "Комп'ютерне мистецтво"

Афіна Каракян, учениця 9 класу Одеської загальноосвітньої школи № 65 I-III ступенів Одеської міської ради. Робота "Таємниця старого компасу";

Анна Замура, учениця 10 класу комунального закладу освіти «Середня загальноосвітня школа № 97 імені П. І. Шкідченка» Дніпровської міської ради міста Дніпро. Робота "Forest spirits".

БРОНЗОВА МЕДАЛЬ

Категорія "Програмування"

Павло Шкаєв, учень 9 класу Житомирської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 17 з авторською розробкою «Віртуальна платформа для створення соціальних мереж»;

Артем Ганник, учень 7 класу комунального закладу освіти "Середня загальноосвітня школа № 97 імені П. І. Шкідченка" Дніпровської міської ради міста Дніпро з авторською розробкою «Космічна подорож».

БРОНЗОВА МЕДАЛЬ

Категорія "Апаратне управління"

Сергій Лисін, учень 9 класу Політехнічного ліцею Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" м. Києва з проектом "Робот-пожежник із системою самонаведення на основі комп'ютерного зору".

БРОНЗОВА МЕДАЛЬ

Категорія "Комп'ютерне мистецтво"

Марина Золотарьова, учениця 9 класу Одеської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 65 Одеської міської ради Одеської області. Робота "Байдужість".

БРОНЗОВА МЕДАЛЬ

Категорія "Короткометражний фільм"

Євгеній Селезньов, студент III курсу державного навчального закладу «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» міста Києва з фільмом "Love conquers all";

Софія Марункчак, учениця 9 класу Тарутинського НВК "Загальноосвітня школа I-III ступенів – ліцей – дошкільний навчальний заклад" Одеської області з фільмом "Love conquers all";

Яна Халамандра, учениця 10 класу Кам'янець-Подільської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 15 Хмельницької області з фільмом "Love conquers all".

3. Міжнародний конкурс науково-технічної творчості для школярів Intel ISEF

Міжнародний науково-технічний ярмарок Intel (Intel ISEF) об'єднує кращих молодих науковців, що демонструють свої таланти на міжнародній арені. Судді конкурсу є професійними вченими та визнаними світовими лідерами.

Троє українських учнів — переможці національного етапу конкурсу Intel-ЕкоУкраїна, який проходив у м. Києві 6-9 лютого цього року

(організатор: НЕНЦ МОН України) — вибороли право представляти Україну у фіналі цього всесвітнього наукового конкурсу, що проводився 13-18 травня 2018 року у м. Піттсбург (штат Пенсильванія, США).

Робота Соломії Леньо, учениці 11 класу Львівського навчально-виховного комплексу «Школа I ступеня — гімназія» отримала 2 міжнародні спеціальні винагороди, а саме: відзнаку від фонду для обдарованості і творчості Короля Абдул-Азіза і його компаньйонів <http://www.mawhiba.org.sa/EN/Pages/home.aspx> та спеціальну винагороду від Національного центру «Мала Академія Наук» під егідою ЮНЕСКО, яка виступала у ролі незалежного спонсора цього річного конкурсу.

4. Заочний Міжнародний конкурс «Традиції народів України, Болгарії і Молдови щодо раціонального використання та збереження водних ресурсів» (I місце — 2, II місце – 2 нагороди).

➤ **Напрямок «Оздоровлення дітей та учнівської молоді»**

Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, державне підприємство "Український дитячий центр "Молода гвардія" разом провели:

- *Всеукраїнський форум юних екологів «До кришталевих джерел»* з метою підтримки обдарованих дітей та молоді, які займаються природоохоронною і просвітницькою діяльністю в екологічній сфері, організації їхнього змістовного дозвілля;

- *Всеукраїнський форум учнівських трудових об'єднань*. У межах програми — відкрита виставка досягнень юних дослідників «Щедрість рідної землі», демонструвались результати дослідницької роботи учнівських трудових об'єднань (проекти, щоденники, зразки продукції, колекції, фотоальбоми тощо).

Юні аграрії відвідали лабораторії компанії «Syngenta» в Одеському рослинницькому діагностичному центрі, де ознайомилися з напрямками роботи компанії «Syngenta» та програми технічної підтримки «АгроГід»; агрофірму «Єврика», де детально ознайомилися з усіма етапами виробництва продукції торговельної марки «З бабусиної грядки».

В Одеській національній академії харчових технологій та Одеському державному аграрному університеті учасники форуму ознайомилися з новим сучасним обладнанням і напрямками діяльності лабораторій, побували на екскурсіях у музеї ґрунтів України та музеї польових культур, ознайомилися з умовами сучасного виробництва сільськогосподарської продукції, її перевірки, дізналися про сучасні сільськогосподарські професії.

Підсумком роботи форуму стала науково-практична конференція.

З метою формування громадянської позиції в галузі збереження довкілля, 25-28 червня 2018 року на базі Всеукраїнського профільного табору оздоровлення та відпочинку «Юннат» (м. Київ) проведено *збір лідерів Всеукраїнської дитячої спілки «Дитячий екологічний парламент» та юннатівських секцій охорони природи*, в якому взяли участь лідери ВСД «ДЕП» з 18 областей України загальною кількістю 70 дітей.

На Всеукраїнських GLOBE Іграх 2018 були присутні 45 учасників з різних куточків України. Учасники ігор представили результати роботи за програмою GLOBE і взяли участь у роботі майстер-класів від провідних учених та грі-змаганні.

Упродовж червня 2018 року в НЕНЦ, на базі Всеукраїнського профільного табору оздоровлення та відпочинку «Юннат», проведено *Всеукраїнський фестиваль патріотичних дій* для переможців Всеукраїнської дитячо-юнацької еколого-патріотичної гри «Паросток», приурочений до 27-ї річниці незалежності України. Молодь презентувала свої напрацювання у сфері національно-патріотичної діяльності, демонструвала знання з історії свого краю, брала участь у еколого-патріотичній грі «Паросток», різноманітних конкурсах, майстер-класах, тренінгах. Невід'ємною частиною зміни стала Школа першої медичної допомоги «Швидко, своєчасно, першокласно».

➤ **Напрямок «Методична робота НЕНЦ»**

З метою надання методичної допомоги вчителям біології, керівникам творчих учнівських об'єднань, вихователям закладів дошкільної освіти, методична служба Центру проводила виїзди, семінари-практикуми, майстер-класи, круглі столи, консультації. Систематично розроблялися та готувалися до друку інструктивно-методичні матеріали, положення, тематика і методика науково-дослідницьких робіт. *Протягом року підготовлено 87 інформаційно-аналітичних та 75 інструктивно-методичних матеріалів.*

Для інформування педагогічних працівників та учнівської молоді про події в Центрі широко використовувалися можливості Інтернет-сторінки сайту НЕНЦ, зокрема на сайт підготовлено та подано *193 інформаційно-методичні матеріали.*

З метою оновлення змісту позашкільної еколого-біологічної освіти, також проведено конкурс навчально-методичних матеріалів та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичної освіти; відкритий рейтинг якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників-2018»; Всеукраїнський конкурс «Цікава школа»; позашкільні педагогічні читання-виставка видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку тощо. *Протягом 2018 р. педагогічний колектив НЕНЦ провів методичних заходів (очного типу) для педагогічних працівників закладів позашкільної освіти – 38, охоплено – близько 1500 педагогічних працівників закладів позашкільної, загальної середньої, дошкільної та вищої освіти, методистів інститутів післядипломної педагогічної освіти, методичних кабінетів тощо.*

Серед методичних заходів:

профільні конференції, форуми (8):

- Всеукраїнський форум «Охорона природи в Україні: стан та перспективи збереження»;
- Всеукраїнська науково-практична конференція до Міжнародного дня лісу «Відтворимо ліси разом»;

- Великий педагогічний колоквіум за темою «Методика викладання біології в школі»;
- Всеукраїнський форум «Ранній розвиток дитини — право кожного»;
- розширена Всеукраїнська рада з теми «Позашкільна освіта в умовах децентралізації»;
- Всеукраїнський Конгрес «Позашкілля України: сьогодення і перспективи» (до 100-річчя позашкільної освіти в Україні);
- Всеукраїнська серпнева конференція «Педагогічний пошук - 2018» на тему «Створення сучасного освітнього середовища в аспекті викладання біології в Новій українській школі»;
- 14 грудня 2018 року буде проведено колегію директорів обласних ЕНЦ (СЮН).

профільні семінари-практикуми (4)

- 05-07 червня 2018 року у м. Вінниці НЕНЦ спільно з Вінницькою обласною станцією юних натуралістів провели Всеукраїнський педагогічний практикум «Світ творчості» (для директорів облЕНЦ(СЮН));
- 26-28 вересня 2018 року НЕНЦ МОН України разом із Запорізьким обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Запорізької обласної ради провели Всеукраїнський семінар-практикум для заступників директорів облЕНЦ(СЮН) з теми «Створення цілісного освітньо-виховного простору, спрямованого на розвиток пізнавального інтересу учнів до навколишнього середовища»;
- 30 жовтня – 1 листопада 2018 року в м. Суми НЕНЦ спільно з Сумським обласним центром позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю провели Всеукраїнський семінар-нараду для директорів облЕНЦ(СЮН) на тему «Нові виміри результативності позашкільної освіти: вимоги часу, сучасні практики». Програма заходу включала проведення методико-педагогічних заходів у контексті тематики семінару-наради, обмін досвідом з питань запровадження інноваційних форм і методів освітньої діяльності з дітьми та учнівською молоддю;
- 10-12 травня 2018 року НЕНЦ спільно із Житомирським обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Житомирської обласної ради на базі Житомирського обласного ЦЕНТУМ проведено Школу для тренерів із національно-патріотичного виховання.

Практикується проведення профільних вебінарів, онлайн-лекцій для учнівської молоді та педагогів.

тренінгова діяльність (15)

- Тренінг із патріотичного виховання за програмою «З Україною в серці» (1 етап). Участь у тренінгах взяли педагогічні працівники закладів загальної середньої та позашкільної освіти, методисти інститутів післядипломної освіти, методичних кабінетів. Пройшли навчання 95 педагогів. Кількість тренінгів – 3;

- II етап тренінгу з національно-патріотичного виховання «З Україною в серці». Пройшли навчання 64 педагоги, які отримали свідоцтва тренера з патріотичного виховання. Кількість тренінгів — 2;

- Екологічні тренінги з моніторингу навколишнього природного середовища. Пройшли навчання 27 педагогів. Кількість тренінгів – 4;

- Всеукраїнський навчальний тренінг для регіональних координаторів програми GLOBE в Україні (12-14 червня, НЕНЦ спільно з Івано-Франківським облЕНЦУМ Івано-Франківської обласної ради);

- Навчальний стартап з підготовки вчителів біології до професійної сертифікації (проведено три курси);

- перший курс навчального стартапу з підготовки до сертифікації вчителів хімії з теми «Методика викладання технології хімічних виробництв у шкільному курсі хімії»;

- Літня толока позашкільників (проект професійного розвитку) за темою «Особистісна зрілість управлінця позашкільного закладу в умовах освітніх трансформацій».

авторські майстерні (6)

НЕНЦ спільно з Дитячим центром розвитку «ДивоГрай» в рамках підвищення кваліфікації педагогічних працівників у 2018 році започаткували проведення авторських педагогічних студій з питань раннього розвитку та раннього навчання дітей. Проведено шість авторських педагогічних студій:

- «Нейропсихологічний підхід у розвитку дошкільників та молодшого школяра» (3 студії);

- «Прийоми фантазування в ТРИЗ педагогіці або творчість за правилами»;

- «Організація робочого, навчально-корекційного процесу для дітей з особливостями розвитку»;

- «Чарівне малювання» як метод правопівкульного малювання в роботі з дітьми».

Всього навчання пройшли – 89 педагогів.

розширені педагогічні, методичні ради із облЕНЦ (СЮН) — 3

- 24 травня 2018 р. НЕНЦ та КЗ «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» провели засідання розширеної методичної ради «Формування базових компетентностей особистості засобами агробіологічної освіти»;

- 23 листопада — скуре-нарада НЕНЦ та Закарпатського ОЕНЦ;

- 17 грудня — онлайн-засідання об'єднання «Лісова громада».

У звітному році педагогічний колектив НЕНЦ продовжував вивчення та поширення педагогічного досвіду. Узагальнено досвід:

- Чернівецького обласного еколого-натуралістичного центру за темою «Досвід створення та функціонування екологічної освітянсько-дослідницької мережі на прикладі ЧОЦЕНТУМ»;

- КЗ «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради» за темою «Інноваційна діяльність сучасних закладів позашкільної освіти: досвід, проблеми, перспективи»;

- Северодонецької міської станції юних натуралістів Луганської області за темою «Формування екологічної компетентності учнів на основі інтеграції закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку та закладів загальної середньої освіти»;

- Генічеської районної станції юних натуралістів Херсонської області за темою «Формування екологічної культури дітей віком 3-6 років у творчих об'єднаннях районної станції юних натуралістів»;

- Первомайської міської СЮН Миколаївської області за темою «Управлінські аспекти інноваційного розвитку освітнього середовища в закладі позашкільної освіти»;

- Кролевецької районної станції юних натуралістів Сумської області за темою «Формування соціальної компетентності вихованців в умовах взаємодії закладу позашкільної освіти з соціальними партнерами аграрної галузі».

За науково-методичної допомоги Інституту модернізації і змісту освіти, з метою формування екологічної компетентності, посилення здоров'язбережувального виховання і підвищення ролі позашкільної освіти в соціалізації дітей та молоді, на базі регіональних позашкільних навчальних закладів продовжували роботу експериментальні майданчики, яким надано статус експериментального позашкільного навчального закладу всеукраїнського рівня:

- на базі Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Херсонської обласної ради (наказ МОН України № 581 від 13.05.2014 р.). Тема: «Екологізація дослідницької діяльності учнівської молоді у взаємодії позашкільного навчального закладу із об'єктами природно-заповідного фонду»;

- на базі КЗ «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» Чернігівської області (наказ МОН України №923 від 11.08.2014 р.). Тема: «Формування культурно-створювальної позиції у вихованців позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку»;

- на базі КЗ Сумської міської ради — Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Тема: «Формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю» (наказ МОН України № 648 від 09.06.2016 р.).

Педагогічний колектив НЕНЦ працював над науково-методичною темою *«Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти за еколого-натуралістичним напрямом».*

➤ **Напрямок «Підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів позашкільної освіти»**

Проведено Всеукраїнські *курси підвищення кваліфікації педагогічних кадрів закладів* позашкільної освіти з використанням дистанційної форми

навчання для різних категорій педагогічних працівників (ліцензія: серія АЕ №270777, наказ МОН України від 01.07. 2013 №2494л.).

Навчально-тематичний план розрахований на 120 годин і складається із трьох модулів, які є типовими для навчальних планів гуманітарно-соціального, професійного та діагностичного із розрахунку: очна частина становить 32 год., заочна частина – 88 год. Модель курсів за формою проведення – очно-заочна. Усього протягом року курсову перепідготовку пройшли 35 методистів, 47 керівників гуртків, 25 заступників директорів та 29 директорів позашкільних закладів освіти з різних регіонів України.

Успішно *працює Всеукраїнська очно-дистанційна школа методиста позашкільного закладу освіти*, учасниками якої стали педагоги із різних регіонів України.

Результати роботи школи: розроблена модель методичних і управлінських компетенцій методиста, посадові інструкції та модель критеріїв оцінювання діяльності методичних служб у сфері позашкільної освіти. Слухачі отримали свідоцтва державного зразка.

Вперше в цьому році НЕНЦ спільно з Навчально-науковим інститутом лісового і садово-паркового господарства Національного університету біоресурсів і природокористування України 18-19 жовтня 2018 року *провели профільні курси підвищення кваліфікації для керівників учнівських лісництв*. Навчання пройшли 24 керівники учнівських лісництв закладів загальної середньої та позашкільної освіти із різних регіонів України. Курси проводилися з метою надання, оновлення та вдосконалення знань і вмінь, необхідних для ефективного вирішення завдань з питань лісового господарства під час професійної діяльності посадових осіб і фахівців закладів загальної середньої та позашкільної освіти. Науковий зміст курсів забезпечили науково-педагогічні працівники НУБіП України.

Успішно проводиться тренінгова діяльність.

Екологічний тренінг «Моніторингові дослідження стану природних вод» був проведений за науково-методичного супроводу Інституту гідробіології Національної академії наук України. Учасники тренінгу – педагоги з різних областей України, ознайомились з аквакомплексом, відділами та лабораторіями Інституту – провідного науково-дослідного центру з дослідження стану природних вод; сучасними методиками оцінки якості природних вод із застосуванням фізико-хімічних методів, біотестування, біоіндикації і біомоніторингу тощо.

Екотренінг «Стан атмосфери та його дослідження» проведено на базі Українського гідрометеорологічного інституту державної служби України з надзвичайних ситуацій та Національної академії наук України. Учасники тренінгу — педагоги з різних регіонів України та м. Києва, ознайомились з завданнями та основними напрямками роботи відділів, лабораторій, цікавими презентаціями з базових тем метеорології: «Склад і будова атмосфери», «Озон та УФ-радіація», «Циркуляція атмосфери. Режим вітру», «Антарктида. Клімат Антарктиди», а також отримали інформацію про найбільш забруднені території України, про різноманітні технології

активних впливів на атмосферні процеси та про фактичні і очікувані зміни клімату в Україні та світі.

Після завершення тренінгу його учасники отримали відповідні сертифікати та методики досліджень стану повітря в електронному вигляді.

Тренінг «Моніторингові дослідження стану ґрунтів», як доповнення до циклу практичного навчання педагогів, був проведений на базі агробіологічного факультету та факультету захисту рослин, біотехнологій та екології Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Тренінги із національно-патріотичного виховання за програмою «З Україною в серці».

Спільно з Інститутом проблем виховання НАПН України НЕНЦ провів цикл тренінгів з національно-патріотичного виховання за програмою «З Україною в серці»; підготовлено лігу тренерів із національно-патріотичного виховання.

Перший етап включав проведення загального тренінгу з патріотичного виховання дітей та молоді (95 учасників).

Другий етап – проведення тренінгу з метою підготовки сертифікованих тренерів із національно-патріотичного виховання (64 учасники).

За результатами навчальної діяльності 63 педагоги отримали свідоцтво тренера із національно-патріотичного виховання.

У звітному році започатковано проведення **Навчального стартапу з підготовки вчителів біології до професійної сертифікації**. В рамках стартапу проведено три курси:

- I курс з теми «Методика викладання генетики і молекулярної біології в школі»;

- II курс з теми «Методика викладання біохімії, молекулярної біології та генетики людини в школі»;

- III курс з теми «Методика викладання еволюційного вчення в школі».

Учасники, які пройшли повний курс навчання за програмою стартапу, отримали диплом встановленого зразку.

З метою організації навчання вчителів біології в режимі онлайн був створений «Портал підготовки вчителів біології до професійної сертифікації», користуючись яким, педагоги мають можливість навчатися за зручним для них графіком. На порталі розміщено навчальні презентації, електронні книги, корисні посилання, контрольні тести.

Науково-дослідний віртуальний інститут позашкільної освіти.

З метою впровадження результатів наукових досліджень проблем позашкільної освіти, наукового супроводу і реалізації методичних ініціатив у позашкільній освіті України, НЕНЦ спільно з Інститутом проблем виховання НАПН України заснували Науково-дослідний віртуальний інститут позашкільної освіти. Основою діяльності Інституту є сучасні інформаційно-телекомунікаційні технології, що дозволяють взаємодіяти на відстані, без прямого, особистого контакту; що вже сьогодні забезпечує можливість: розроблення та упровадження науково-методичних розробок інноваційного

змісту й WEB – середовища дистанційного підвищення фахового рівня керівників, методистів і педагогів закладів позашкільної освіти тощо.

Віртуальний проект — мобільна еколого-біологічна освіта (контент на сайті НЕНЦ). Цей проект пропонує учням, педагогам і всім бажаючим пройти онлайн-курси з біології та екології.

Електронний ресурс навчально-інформаційного призначення «Е-аудиторіум» спрямований на впровадження нових форм соціальної взаємодії педагогів, вихованців та їхніх батьків на основі оперативного доступу до практично усіх даних, що можуть бути корисними для усіх учасників навчального процесу. Окрім загальної інформації про навчальний процес, електронний ресурс «Е-аудиторіум» містить важливі елементи інтерактивного навчання, що стимулюють дітей до самостійної роботи.

Віртуальний Університет початкової природничої освіти для молодших школярів – віртуальний простір, створений для дітей 6-11 років, з якого вони зможуть почерпнути цікаві науково-популярні матеріали з наук природничого циклу, знайти цікаві наукові факти, переглянути пізнавальні відеоролики та фотографії, знайти відповіді на свої численні запитання «чому?», «де?», «як?», «коли?».

Університет має три основні підрозділи – «Природа», «Екологія», «Здоров'я». Кожний підрозділ містить різноманітні статті та інформацію, подану у доступній і цікавій для молодшого школяра формі.

Підбито підсумки Всеукраїнського конкурсу майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості» - престижного змагання, яке цьогогоріч відбувалося вже у чотирнадцяте.

Свою майстерність демонстрували методисти закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку з 17 областей України.

Заключний етап мав два тури: заочний – члени фахового журі оцінювали надіслані 17 учасниками електронні портфоліо; та очний — 6 методистів-конкурсантів презентували власний досвід роботи, методичні технології з організації науково-методичної роботи в закладах позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку. Учасники конкурсу продемонстрували велике значення пошукової, дослідницької та експериментальної роботи для формування інтелектуальних, практичних навичок, самоорганізації і самоконтролю.

Проведено Всеукраїнський конкурс рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти.

Мета конкурсу — підвищення якості й удосконалення змісту позашкільної освіти, забезпечення гуртків, груп, секцій, студій та інших творчих об'єднань позашкільних навчальних закладів якісною навчальною літературою за напрямками позашкільної освіти.

➤ **Напрямок «Видання НЕНЦ»**

Запорукою реалізації освітніх ініціатив НЕНЦ є популяризація діяльності Центру в засобах масової інформації, на сторінках журналу «Паросток», на шпальтах газети «Юний натураліст», у щорічному збірнику

«Іновації позашкільної освіти», в науково-методичному віснику «Позашкільна освіта» (який видається двічі на рік), у щомісячному електронному виданні «Інформаційний бюлетень НЕНЦ».

З метою підвищення якості позашкільної освіти, поліпшення її науково-методичного забезпечення, розвитку творчого потенціалу педагогів, поширення передового педагогічного досвіду, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України у 2018 році видав:

1. Матеріали Всеукраїнського Конгресу [«Позашкілля України: сьогодні і перспективи»], (16-18 травня 2018 р.) / МОН України, НЕНЦ, ВГО «Спілка освітян України», ВАПП «Фактор». – Хмельницький, 2018. – 210 с.

2. Матеріали Всеукраїнського педагогічного практикуму для директорів обласних еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів) «Світ творчості — 2018» [«Застосування інноваційних технологій у творчому розвитку особистості як необхідної умови національно-патріотичного виховання»], (5-7 червня 2018 р.) / МОН України, НЕНЦ, Вінницька облСЮН. — Вінниця, 2018. - 120 с.

3. Матеріали Всеукраїнської серпневої конференції «Педагогічний пошук - 2018» [«Створення сучасного освітнього середовища в аспекті викладання біології в Новій українській школі»], (21-22 серпня 2018 року) / МОН України, Інститут проблем виховання НАПН Укр., ГО «Спілка освітян України», ВАПП «Фактор». - К., 2018. – 236 с.

4. Матеріали Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів [«Компетентнісний підхід у роботі учнівських аграрних об'єднань та їхня роль у допрофесійній орієнтації школярів»], (11-13 вересня 2018 року) / МОН України, НЕНЦ, Тернопільський облЦЕНТ. - Тернопіль, 2018. – 104 с.

5. Матеріали Всеукраїнських педагогічних читань до 100-річчя з Дня народження В. Сухомлинського [«Сучасні тенденції розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти у світлі педагогічних ідей В. О. Сухомлинського»], (26-28 вересня 2018 року) / МОН України, НЕНЦ, КЗ Сумської облради – обласний центр ПО та роботи з талановитою молоддю. - Суми, 2018. – 88 с.

6. Матеріали Всеукраїнського семінару-практикуму заступників директорів обласних еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів) [«Створення цілісного освітньо-виховного простору, спрямованого на розвиток пізнавального інтересу учнів до навколишнього середовища»], (26-28 вересня 2018 року) / МОН України, НЕНЦ, Запорізький облЦЕНТ. - Запоріжжя, 2018. – 114 с.

7. Матеріали Всеукраїнського семінару [«Іновації в позашкільній освіті 2017-2018 рр.»], (30 жовтня – 01 листопада 2018 року) / МОН, НЕНЦ, КЗ Сумської обл. ради «ОЦПО-РТМ». - Суми, 2018. – 99 с. – С. 7-14. (стаття – 0,3 д.а.).

8. Матеріали Всеукраїнської Школи для тренерів із національно-патріотичного виховання [«Досвід роботи тренерів із національно-патріотичного виховання»], (10 – 12 травня 2018 року) / МОН України, НЕНЦ, КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради. - Житомир, 2018. – 110 с.

- Електронні видання “Інформаційний бюлетень НЕНЦ”. - 2018. - № 1-11;

- «Науковий вісник Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді»;

- Журнал «Паросток». – 2018. - № 1-3;

- Газета “Юний натураліст”. - 2018. - № 1-10.

Протягом 2018 року в засобах масової інформації опубліковано 73 статті. Відбулось 15 виступів педагогічних працівників НЕНЦ на радіо та телебаченні.

Головні завдання Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді на 2019 рік:

- розроблення й упровадження у практику нових нормативно-правових і організаційно-методичних матеріалів з організації та здійснення освітнього процесу закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю та відновлення або ж створення нових філій, окремих гуртків, секцій, клубів на базі опорних шкіл і, насамперед, у закладах загальної середньої освіти сільської місцевості;
- розроблення сучасного навчально-методичного забезпечення для позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку;
- відновлення мережі філій закладів позашкільної освіти чи окремих гуртків, клубів, секцій та інших творчих об'єднань дітей і учнівської молоді за місцем проживання, фінансова підтримка яких має здійснюватися за рахунок місцевих бюджетів;
- урізноманітнення напрямів позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю, удосконалення її організаційних форм, методів і засобів освітнього процесу;
- розвиток системи громадянського виховання дітей та молоді засобами ПО;
- удосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів для позашкільної освіти;
- створення комп'ютерних класів, центрів та електронних бібліотек закладів позашкільної освіти різних форм власності й підпорядкування.

Директор НЕНЦ,
доктор педагогічних наук,
професор

В. В. Вербицький